

Միտո ԱՄԻՐԻՍԱՆՅԱՆ

ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի ասպիրանտ

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁ

«Հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց» հասկացությունը և տեսակները հիմնականում ամրագրված են ռոմանդերմանական իրավունքի երկրների մասնավորապես՝ Գերմանիայի, Ֆրանսիայի, Իսպանիայի, Մոլդովայի, Վրաստանի օրենսդրությունների մեջ, որտեղ, որպես կանոն, հանրային իրավունքի իրավաբանական անձեր են պետությունը, վարչատարածքային միավորները, համայնքները, հանրային հիմնարկները, հանրային կորպորացիաները, կրոնական կազմակերպությունները, քաղաքական կուսակցությունները և այլն¹։ Ընդ որում, պետք է արձանագրել, որ հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց տեսակները տարբեր երկրներում տարբեր են, և դրանք ազգային համակարգում ներառելիս չպետք է մեխանիկորեն փոխառել։ Յուրաքանչյուր երկրի ազգային համակարգը, ելնելով պատմական ավանդույթներից, դոկտրինալ մեկնաբանություններից և օրենսդրի կամքից, կարող է հանդես գալ նշանակալից ինքնուրույնությամբ և չներառել այս կամ այն տեսակի՝ ընդհանուր տեսական իմաստով հանրային իրավունքի իրավաբանական անձն իրավաբանական անձանց շարքում։

ՀՀ օրենսդրության մեջ նույնպես ամրագրված է «Հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ» կատեգորիան. ՀՀ Սահմանադրության (06.12.2015թ. փոփոխություններով) 180-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանել է, որ՝ «Համայնքը հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ է», մինևույն ժամանակ 189-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանել է, որ հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ է նաև

միջհամայնքային միավորումը։

Բնական է, որ հանրային իրավունքի իրավաբանական անձի կատեգորիան չի կարող սահմանափակվել՝ միայն վերոթվարկյալ անձանցով։ ՀՀ օրենսդրության մեջ հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց կատեգորիայի իրավական ամրագրումը պետք է հանգեցնի նաև նրանց տեսակների առավել ամբողջական սահմանմանը, որի տարատեսակներ կարծիքով, պետք է հանդիսանա պետությունը։

Ինչպես նշել է Գ. Ելլինեկը. «Եթե պետությունն իրավունքի սուբյեկտ է և եթե ֆիզիկական անձ չէ, ապա այն կարող է լինել միայն իրավաբանական անձ (կորպորացիա), չնայած ունի մի շարք առանձնահատկություններ՝ ի համեմատություն սովորական իրավաբանական անձանց²։

Պետությունը՝ որպես իրավաբանական անձ դիտելու հարց, առաջինը բարձրացվել է Գերմանիայում Վ. Ալբրեխտոնի կողմից XIX դարի 30-ական թվականներին։ Արդյունքում՝ այս գաղափարը պաշտպանվել է նաև Գ. Գերբերի կողմից, որն իր «Գերմանական իրավունքի համակարգը» գրքում (1865) նշել է, որ հանրային իրավունքի կառուցակարգի անհրաժեշտ պայման է պետությունը դիտել որպես իրավաբանական անձ։ Ըստ Գ. Գերբերի՝ պետությունն իր ամբողջության մեջ պետք է բնորոշվի որպես իրավաբանական անձ, բայց ոչ թե ընդհանուր ընկալմամբ, որը բնորոշ է մասնավոր իրավունքին, այլ որպես «անձ potentior», որն ունի իշխանության տարրեր, որի լիազորություններն արտահայտվում են իրավունքի սուբյեկտի սուբյեկտիվ հան-

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ 2019 3 - 4 (237-238)

ԴԱՏԱԿԱՆ
Իշխանություն

րային իրավունքներով, որի պարտականությունները համապատասխանում են քաղաքացիների իրավունքներին³:

Պետության՝ որպես իրավաբանական անձի կառուցակարգի կառուցույմը, հաշվի առնելով նրա սոցիալական և կորպորատիվ հիմքը, նպատակ է ունեցել սահմանափակել նրա անկառավարելի իշխանությունը և նրա գործունեությունը ենթարկել իրավաբանական նորմերի կարգավորումներին (սահմանադրություններին և օրենքներին): Մինևույն ժամանակ այդպիսի մոտեցումը թույլ էր տալիս դիտարկելու որպես պետության հիմք ինքնին հասարակությունը և ընդգծել պետության ներկայացուցչական բնույթը հասարակության հետ հարաբերություններում: Այն թույլ էր տալիս շեշտադրելու 2 կարևոր պահեր՝ 1. հնարավորություն տալ պետությունը ներկայացնելու որպես «կազմակերպված corpus» (կազմակերպական կազմավորում), որի գործունեությունը նորմատիվորեն կարգավորված է, 2. պետությունը մեկնաբանել որպես իրավաբանական պատասխանատվության սուբյեկտ, որը մասնավոր անձանց ապահովում էր ազատությունների և իրավունքների երաշխիքներով⁴:

Գաղափարը, որ պետությունը կարիք ունի իրավաբանական անձի կառուցակարգի շուտակյան մինչհեղափոխական հեղինակները (Ֆ. Կոկոչկին⁵, Ն. Էսմեն⁶) նույնպես պաշտպանել են: Ի. Ա. Իլինի կարծիքով, պետությունը ոչ միայն միություն է, այլ իրավական միություն, որը կազմավորվում է մարդկանց կողմից, որը գործում է իրավական նորմերով: Դա նշանակում է, որ պետությունը գոյություն ունի ոչ թե բնությունից, այլ կազմավորվում է մարդկանց կողմից՝ այն ոչ ֆիզիկական իր է (օրինակ տարածք), ոչ պարզապես մարդկանց բազմություն, այն իրենից ներկայացնում է մարդկանց միություն, որոնք կապված են միասնական իրավունքով, իշխանությամբ և տարածքով. պետությունը մարդկանց միություն է որպես մեկ ամբողջություն⁷: Բացահայտելով այս

իրավաբանական անձի բնույթը՝ Ա. Իլինը գալիս է եզրահանգման, որ պետությունը ոչ թե հիմնարկ է, որը սպասարկում է այլ անձանց կարիքները, այլ կորպորացիա. այն իրավաբանական անձ է, որն իր մեջ ներառում է նրանց, որոնց համար այն գոյություն ունի: Այս իրավաբանական անձը ունի ոչ թե մասնավոր իրավական, այլև հանրային իրավական բնույթ, քանի որ նա հիմնականում ունի իշխանական լիազորություններ: Պետությունը միություն է, որն լիազորված է իշխել իր անդամների նկատմամբ, նրանց համար հրապարակել իրավական նորմեր և հրամաններ, ղեկավարել նրանց և դատել⁸:

Ներկայումս հետխորհրդային 2 պետություններում՝ Հայաստանի Հանրապետությունում և Ռուսաստանի Դաշնությունում այն իրավակարգավորումը, որ պետությունը քաղաքացիական օրենսդրությամբ ու այլ իրավական ակտերով կարգավորվող հարաբերություններում հանդես է գալիս այդ հարաբերությունների մյուս մասնակիցների՝ քաղաքացիների և իրավաբանական անձանց հետ հավասար հիմունքներով մեկնաբանվում է այնպես, որ հանրային իրավական կազմակերպությունների նկատմամբ գոտ կիրառվում են իրավաբանական անձանց վերաբերող կարգավորումները, բայց նրանք այդպիսին չեն հանդիսանում, քանի որ ունեն այսպես կոչված «քաղաքացիական իրավունքի հատուկ սուբյեկտի» կամ «քաղաքացիական շրջանառության հատուկ մասնակիցների» կարգավիճակ⁹:

«Իրավունքի հատուկ սուբյեկտի» կառուցակարգը, որը կիրառվել է հանրային իրավական կազմավորումների հետ կապված, ծագել է խորհրդային ժամանակաշրջանում և իր ամրագրումն է ստացել գործող ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում: Խորհրդային և ժամանակակից իրավաբանների մի մասի կարծիքով, այս խմբի սուբյեկտներին չի կարելի ճանաչել որպես քաղաքացիական իրավունքի իրավաբանական անձ, քանի որ նրանք հանդես են գալիս որպես քաղա-

ԱՄՍ - ԱՊՐԻԼ 2019 3 - 4 (237-238)

ԴԱՏԱԿԱՆ
Իշխանություն

քացիական շրջանառության մասնակիցների ինքնուրույն խումբ¹⁰:

Սակայն, կարծում ենք, որ քաղաքացիական իրավունքի սուբյեկտների այլ «երրորդ տարատեսակ», բացի ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից, գոյություն ունենալ չի կարող, այն պատճառով, որ իրավաբանական անձանց վերաբերող նորմերը տարածելով հանրային իրավական կազմավորումների նկատմամբ՝ օրենսդիրը հենց դրանով հավասարեցնում է դրանց իրավաբանական անձանց, չնայած և ճանաչում է, որ ինքնին այդ սուբյեկտների բնույթը հնարավորություն չի տալիս նրանց վրա տարածելու իրավաբանական անձանց վերաբերող բոլոր նորմերը:

ՀՀ ԲՕ-ի 128-րդ հոդվածը սահմանում է, որ Հայաստանի Հանրապետության և համայնքների նկատմամբ քաղաքացիական օրենսդրությամբ և այլ իրավական ակտերով կարգավորվող հարաբերություններում կիրառվում են իրավաբանական անձանց մասնակցությունը սահմանող նորմերը, եթե այլ բան չի բխում օրենքից կամ տվյալ սուբյեկտների առանձնահատկություններից: Այս առումով, կարծում ենք, վերը նշված դրույթից կարելի է բխեցնել 2 հակասական կարծիք: Մի դեպքում կարելի է եզրահանգել, որ օրենսդիրը քննարկվող սուբյեկտներին չի նույնականացնում իրավաբանական անձանց և սահմանում է իրավաբանական անձանց վերաբերող նորմերի սուբսիդիար կիրառություն, իսկ մյուս դեպքում ինքնին ձեռնպահ մնալով՝ նրանց իրավաբանական անձի կարգավիճակ շնորհելուց նույնացնում է իրավաբանական անձանց հետ: Սակայն, իրավաբանական անձի իրավունքներ ունենալը և իրավաբանական անձ չհանդիսանալը ներքին հակասություն է, և այն չի կարելի թույլատրելի համարել: Այս համատեքստում Վ. Ե. Չիռլիմն արդարացիորեն նշում է, որ դժվար թե կարելի է միաժամանակ լինել և չլինել, ունենալ և չունենալ, ինչպես չի կարելի լինել մի քիչ հողի¹¹:

Մեր կարծիքով, իրավաբանական անձանց վերաբերող իրավական նորմերի սուբսիդիար կիրառելիությունը, որը թույլատրելի է միայն որոշակի դեպքերում, ծառայում է որպես օրենսդրական պահանջ որպես քննարկվող սուբյեկտների նույնականացման անհնարություն՝ պահանջելով իրավակիրառողից նրանց միջև սկզբունքային տարբերությունների հաստատում, որի կառուցակարգը պետք է լինի հենց հանրային իրավունքի իրավաբանական անձը:

Ընդ որում՝ պետք է արձանագրենք, որ ներկայումս պետությունը միջազգային իրավունքում կրում է պատասխանատվություն (ռեստիտուցիայի, սատիսֆակցիայի, ռեպարացիայի կամ ռետորսիայի ձևերով) որպես իրավաբանական անձ: Իսկ Եվրոպական միության բոլոր երկրները Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի առջև նման պատասխանատվություն կրում են որպես հանրային իրավունքի իրավաբանական անձեր¹²: Պետությանը իրավաբանական անձի կարգավիճակ տալը իրավաբանական-տեխնիկական հնարք է, որը օգտագործվում է ժամանակագրորեն նրանց իրավական ընտանիքի անդամ հանդիսացող գրեթե բոլոր երկրների կողմից¹³:

Պետությանը, որպես հանրային իրավունքի իրավաբանական անձի, բնորոշ են հետևյալ հատկանիշները՝ 1. Ցանկացած պետության հիմնադրման և գործունեության նպատակն է երկրի ժողովրդի ընդհանուր շահերի բավարարումը, այսինքն՝ պետությունը իրականացնում է հանրային գործառնություններ, 2. պետությունը և նրա մարմիններն ունեն իշխանական լիազորություններ, 3. այն հանդիսանում է հանրային և մասնավոր բնույթի իրավունքների և պարտականությունների կրող, օժտված է իրավասուբյեկտությամբ 4. ունի գույքային հիմք՝ պետական սեփականություն, 5. հիմնադրվում և լուծարվում է հատուկ կարգով, 6. մասնակցում է քաղաքացիական շրջանառությանն այլ սուբյեկտների հետ հավասարու-

քյան հիմունքներով:

Որպես կանոն, պետությունը քաղաքացիաիրավական հարաբերություններին մասնակցում է իր մարմինների միջոցով: Ինչպես նշել է Ա. Ա. Պուշկինը՝ պետությունը առանց իր մարմինների չի կարող գործունեություն ծավալել, անգամ չի կարող տնօրինել իր սեփականությունն անկախ նրանից խոսքը գնում է քաղաքացիական, թե այլ օրինակ՝ վարչաիրավական հարաբերությունների մասին¹⁴:

Ինչ վերաբերում է պետության և պետական մարմինների փոխհարաբերակցությանը ապա պետք է նշել, որ մի շարք երկրներում, որոնք ճանաչում են հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց ինստիտուտը, պետական մարմինները ընդհանուր կանոնի համաձայն հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ չեն համարվում: Անգամ Վ. Ե. Չիռլիինը նշում է, որ իրեն հայտնի չէ որևէ երկիր, որտեղ պետական մարմինն տրված լինի հանրային իրավունքի իրավաբանական անձի կարգավիճակ¹⁵:

Ֆրանսիայում պետությունը, որպես հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ, «ներառում» է բազմաթիվ մարմիններ՝ կենտրոնական (նախագահն ու վարչապետն իրենց ծառայություններով, նախարարություններ), լոկալ ծառայություններ (ոստիկանությունը (պրեֆեկտ) իր ծառայություններով, նախարարությունների ասպեկենտրոնացված ծառայություններ, իրենց ներկայացուցչությունները մարզերում): Այս մարմիններից ոչ մեկը չունի իրավաբանական անձի կարգավիճակ՝ նրանք հանդես են գալիս պետության անունից¹⁶: Պետական մարմինները՝ որպես իրավաբանական անձ չեն դիտվում նաև Գերմանիայում¹⁷:

Նիդերլանդների քաղաքացիական օրենսգիրքը (գիրք 2, հոդված 2.1) սահմանում է, որ պետությունը, նահանգները և մունիցիպալ կամավորումները և այլ մարմինները, որոնց Հոլանդիայի Սահմանադրությամբ տրված է իրավական կարգավիճակ հանրային իրավուն-

քի իրավաբանական անձերն են: Իսկ պետական լիազորություններ ունեցող այլ մարմինները իրավաբանական անձեր են, եթե նրանց այդպիսի կարգավիճակ է տրված օրենքով¹⁸: Այսինքն, այստեղ նույնպես որպես ընդհանուր մոտեցում սահմանված է, որ պետական մարմիններն ընդհանուր կանոնի համաձայն չեն հանդիսանում իրավաբանական անձեր:

Համանման մոտեցում է որդեգրել նաև Մոլդովան կրկին սահմանելով, որ պետական մարմինները չեն հանրային իրավունքի իրավաբանական անձինք, սակայն այնուամենայնիվ, որոշ պետական մարմինների շնորհիվում են նման կարգավիճակ: Օրինակ, Մոլդովայի ՔՕ-ի «չանրային իրավունքի իրավաբանական անձինք» վերտառությամբ 58-րդ հոդվածը սահմանում է, որ մարմինները, որոնք լիազորված են իրականացնելու կառավարության գործունեության (լիազորության) մի մասն ունեն իրավաբանական անձի իրավունքներ, եթե, իհարկե, այն բխում է օրենքի կարգավորումներից կամ այն դեպքերում, երբ այն ուղղակիորեն նախատեսված է օրենքով, կենտրոնական կամ տարածքային կառավարման մարմինների ընդունած ակտերից: Այդպիսի օրինակ կարող է լինել Մոլդովայի հեռուստատեսության և ռադիոյի համակարգող խորհրդի կարգավիճակը¹⁹:

Մոտեցումը, որը բացառում է հանրային մարմինների իրավաբանական անձի կարգավիճակի ճանաչման անհրաժեշտությունը, ենթադրում է կառուցակարգը, որը ընդունված է բազմաթիվ արտասահմանյան երկրներում և իրենից ներկայացնում է հանրային իրավական կազմավորումների և նրա մարմինների միջև փոխհարաբերությունների կարգավորում «իրավաբանական անձը՝ իրավաբանական անձի մարմին» անալոգիայով: Սակայն այն անխուսափելիորեն ենթադրում է հանրային իրավական կազմավորումների իրավական ճանաչում՝ որպես հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ²⁰: Ինչպես նշել

է Մ. Ի. Բրազինսկին, «... համակարգը որպես այդպիսին չի կարող մասնակցել քաղաքացիական հարաբերություններին առանձին միավորների հետ միասին», մնան վիճակը պետք է դիտել որպես «խաղի կանոնների խախտում», որոնք սահմանում են կոլեկտիվ սուբյեկտների մասնակցությունը քաղաքացիական շրջանառությանը»²¹:

Վ. Գ. Ռուդակովայի արդարացի կարծիքով, պետական մարմինների ինքնուրույն իրավասուբյեկտության ժխտումը հանդիսանում է այսօրվա դրությամբ գիտության և պրակտիկայի մեջ առկա պետության և պետական մարմինների՝ որպես անկախ սուբյեկտների քաղաքացիական շրջանառությանը մասնակցելու տարանջատման խնդրի միջոց²²: Այսինքն՝ որոշելու համար, թե արդյոք պետական մարմիններին անհրաժեշտ է տալ իրավաբանական անձի կարգավիճակ պետք է քննարկման առարկա դարձնել այդ մարմինների իրավասուբյեկտության առկայության կամ բացակայության հարցը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ նշենք, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 129 հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ պետական մարմինները Հայաստանի Հանրապետության անունից իրենց գործողություններով կարող են գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ ու պարտականություններ ձեռք բերել ու իրականացնել, ինչպես նաև դատարանում հանդես գալ իրենց իրավասության շրջանակներում: Թե որոնք են պետական մարմինները, դրանց ոչ ամբողջական ցանկը սահմանված է օրենքով: «Պետական կառավարման համակարգի մարմինների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածը սահմանում է, որ Սահմանադրության 159-րդ հոդվածին համապատասխան՝ պետական կառավարման համակարգի մարմիններն են *նախարարությունները*, ինչպես նաև *Կառավարությանը, վարչապետին և նախարարություններին ենթակա մարմինները*: Վերոթվարկյալ պետա-

կան մարմիններից բացի՝ ՀՀ օրենսդրությունն առանձնացնում է անկախ պետական մարմինների կատեգորիան որպիսիք են կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը, հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովը, հաշվեքննիչ պալատը²³:

2018 թվականի մարտի 23-ին ընդունվել է «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին» ՀՀ օրենքը²⁴, որի առաջին հոդվածի համաձայն՝ քննարկվող օրենքով կարգավորվում են պետական մարմնում, ինչպես նաև ենթակա պետական մարմնում կառավարչական և քաղաքացիական իրավահարաբերությունները, ենթակա պետական մարմնի մասնակցության հիմնական պայմանները, որտեղ սահմանվել են միասնական կանոնները: Քննարկվող օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պետական մարմինը, օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում նաև ենթակա պետական մարմինը Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով Հայաստանի Հանրապետության անունից իր գործողություններով կարող է ձեռք բերել ու իրականացնել գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ ու պարտականություններ:

Իսկ թե ինչպես է պետական մարմինը մասնակցում քաղաքացիական շրջանառությանը սահմանված է քննարկվող օրենքի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասում, ըստ որի՝ պետական մարմինն իր իրավասության սահմաններում գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ, ինչպես նաև քաղաքացիաիրավական այլ պարտականություններ է ձեռք բերում և իրականացնում է գլխավոր քարտուղարի միջոցով: Գլխավոր քարտուղարն օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պատասխանատու է պետական մարմնի լիազորությունների իրականացման կազմակերպական, անձնակազմի կառավարման, ֆինանսատնտեսական գործառնությունների իրականացման և *քաղաքացիաիրավական հարաբերություններ*

րի մասնակցության համար: Այստեղից հարց է առաջանում՝ պետական մարմինը գլխավոր քարտուղարի միջոցով գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ է ձեռք բերում միայն պետության անունից գործելու դեպքում, թե նաև իր անունից իր նյութատեխնիկական ապահովվածության համար:

ՀՀ պետական մարմինների կողմից կնքված պայմանագրերի²⁵ վերլուծությունը մեզ թույլ է տալիս նշելու, որ ներկայումս պետական մարմինները քաղաքացիական իրավահարաբերություններին մասնակցում են ոչ միայն նպատակ ունենալով ձեռք բերել իրավունքներ և պարտականություններ պետության համար, այլ նաև առանձնացնում են իրենց սեփական կարիքները և ձեռք են բերում իրավունքներ և պարտականություններ իրենց համար:

Նման վարքագծի իրավական հիմք է այն, որ «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածի 11-րդ մասի համաձայն՝ պետական մարմնի, օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում նաև ենթակա *պետական մարմնի կարիքների համար* գնումները կատարվում են «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով նախատեսված կարգով:

Իսկ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածը սահմանում է, որ Օրենքի իմաստով պատվիրատու է հանդես գալիս՝

ա. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով նախատեսված *պետական կառավարման և տե-*

ղական ինքնակառավարման մարմինները, պետության կամ համայնքների հիմնարկները (...):

Այսպիսով, ներկայումս մի կողմից պետական մարմինը մասնակցում է քաղաքացիական շրջանառությանը՝ որպես պետական իշխանության մարմին, ձեռք բերելով և իրականացնելով գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներ պետության անունից և պետության համար, մյուս կողմից այն կարծես, թե կորցնում է մարմնի կարգավիճակը և որպես իրավասուբյեկտ իրավաբանական անձ գործում է իր անունից իր սեփական կարիքները բավարարելու նպատակով:

Մեր կարծիքով, թեև պետական մարմինները կարող են ունենալ իրենց սեփական կարիքները, այնուամենայնիվ, ցանկացած պետական մարմնի կարիք հանդիսանում է նաև պետության կարիք, և համապատասխան պետական մարմինները չեն կարող համարվել իրավասուբյեկտ և իրենց կարիքները բավարարելու նպատակով պայմանագրեր պետք է կնքեն պետության անունից, որպիսի պայմաններում կասկած չի մնա առ այն, որ ՀՀ-ում պետական մարմինները նույնպես օժտված չեն իրավասուբյեկտությամբ և կարիք չկա նրանց տալ հանրային իրավունքի իրավաբանական անձի կարգավիճակ: Պետական իշխանության մարմինները պետք է մնան իրավական ձև, որոնց միջոցով պետք է իրացվի պետության իրավասուբյեկտությունը: Պետությունը քաղաքացիական շրջանառության մեջ հանդես չի կարող գալ իր մարմիններից դուրս:

ԱՄՍ - ԱՊՐԻԼ 2019 3 - 4 (237-238)

¹ Հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց տեսակներն առավել մանրամասն տես՝ Ս. Ամիրխանյան «Հանրային իրավունքի իրավաբանական անձանց հիմնական տեսակներն արտասահմանյան երկրներում», Դատական իշխանություն, Երևան, 2017, թիվ 9-10 (219-220), 13-20:

² Տե՛ս Еллинек Г., Общее учение о государстве, СПб., 1908, с. 123.
³ Տե՛ս Garrido Falla Fernando Tratado de Derecho Administrativo. Vol. 1. Madrid.: Instituto de Estudios Politicos. 1976. P. 353.
⁴ Տե՛ս Ястребов О.А., Юридическое лицо публичного права: сравнительно-право-

вое исследование: дис. докт. юрид. наук. Москва, 2010, с. 262-263.

⁵ Տե՛ս Կոփոշկին Փ., Русское государственное право. М., 1908, с. 60.

⁶ Տե՛ս Эсмен Н., Общие основания конституционного права. М., 1914, с. 33.

⁷ Տե՛ս Ильин И.А., Теория права и государства. М., 2003, с. 45.

⁸ Տե՛ս Ильин И.А., Теория права и государства. М., 1915, с. 161-162, 166:

⁹ Տե՛ս Гражданское право: учебник / под ред. Ю.К. Толстого, А.П. Сергеева. М., 1996, էջ 154; Гражданское право: учебник / отв. ред. Е.А. Суханов, 2-е изд., Т. I, М., 2002, с. 282-283, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, Առաջին մաս, Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Երևան 2009, էջ 166:

¹⁰ Տե՛ս Братусь С.Н., Субъекты гражданского права. М., 1950, с. 241; Гражданское право / Под ред. Е.А. Суханова, Т. I, М., 2002, էջ 282; Гражданское право / Под ред. А.П. Сергеева и Ю.К. Толстого, Т. I, М., 2001, с. 190.

¹¹ Տե՛ս Чиркин В.Е., Субъекты конституционного права в частноправовых отношениях// Журнал российского права, 2007, № 2.

¹² Տե՛ս Чиркин В.Е., Юридическое лицо публичного права. М., НОРМА, 2007, с. 108-109.

¹³ Տե՛ս Freitas do Amaral, Diogo Curso de direito administrativo. Vol. 1, Coimbra: Almedina. 1993, p. 201-202.

¹⁴ Տե՛ս Ленин об экономической роли Советского государства и вопрос о гражданской правосубъектности государства // Вопросы государства и права: Сб. статей. М., Юрид. лит., 1970, с. 40.

¹⁵ Տե՛ս Чиркин В.Е., նշված աշխատությունը, էջ 217:

¹⁶ Տե՛ս Талапина Э.В., Административное право Франции сегодня // Ежегодник сравнительного правоведения, 2004, с. 139-140.

¹⁷ Տե՛ս М.Г. Кузык, Ю.В. Симачев, Государственные корпорации в России: создание и эволюция в 2007-2012 годах, Москва, 2013, с. 26.

¹⁸ Տե՛ս Netherlands Civil Code, 1992 Book 2 Legal Persons, էլեկտրոնային ռեսուրս http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=91671&p_country=NLD&p_classification=01.03 (վերջին մուտք 01.03.2019)

¹⁹ Տե՛ս Кодекс телевидения и радио Республики Молдова. Закон республики Молдова N 260-XVI от 27 июля 2006 г. / Monitorul Oficial. N 131 -133 от 11 августа 2006 г.

²⁰ Օրինակ, Վրաստանի 1997 թ. ՔՕ-ը (հոդված 24 մաս 4) հարցը կարգավորում է հետևյալ կերպ. սահմանված է, որ պետությունը մասնակցում է քաղաքացիաիրավական հարաբերություններում այնպես , ինչպես մասնավոր իրավունքի իրավաբանական անձինք: Պետությունը իրավունքներ է պարտականություններ է ձեռք բերում իր մարմինների միջոցով (նախարարություններ, պետական վարչություններ և այլն), որոնք չեն համարվում իրավաբանական անձեր:

²¹ Տե՛ս Брагинский М.И., Участие советского государства в гражданских правоотношениях, М., 1981, с. 28-29.

²² Տե՛ս В.Д. Рудакова, «Гражданско-правовой статус публичных юридических лиц», Москва, 2014, с. 66.

²³ Տե՛ս ՀՀ Սահմանադրություն (2016թ. դեկտեմբերի 15-ի փոխախոսություններով) հոդվածներ 194, 196 և 198:

²⁴ Տե՛ս «Կառավարչական իրավահարաբերությունների կարգավորման մասին» 23.03.2018 թ., ՀՀ օրենք (ՀՕ-207-Ն) հոդված 1:

²⁵ Տե՛ս Առողջապահության նախարարության կողմից իրականացված «2017-0491-2019» ծածկագրով գնման ընթացակարգի արդյունքում կնքված պայմանագրի մասին հայտարարություն, ՀՀ տրանսպորտի, կապի և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների նախարարության կողմից «ՏԿՏՏՆ-ԳՀԱՇԶԲ-2019/1Ն» ծածկագրով գնման ընթացակարգի կնքված պայմանագրի մասին հայտարարություն, էլեկտրոնային ռեսուրս <http://gnumner.am/hy/search/> (վերջին մուտք 01.03.2019):

ՄԱՐՏ - ԱՊՐԻԼ 2019 3 - 4 (237-238)

ԴԱՏԱՎԱՆ
Իշխանություն

RESUME - РЕЗЮМЕ

THE STATE AS A LEGAL ENTITY OF PUBLIC LAW

Siro Amirkhanyan

PhD student at YSU Chair of Civil Law

In this article, the subject of study is that the RA legislation de facto establishes the structure of legal entities, establishing that communities and inter-community unions are legal entities of public law, refrains from defining other types of legal entities of public law. According to the author, the types of legal entities of public law are not limited to this, and first of all the state should be considered as such, since the subsidiary application of legal rules relating to legal entities, which is allowed only in certain cases, serves as a legal order to identify the state as a legal entity of public law.

Keywords: *state, state bodies, legal entity, legal entity of public law, legal entity type.*

ГОСУДАРСТВО КАК ЮРИДИЧЕСКОЕ ЛИЦО ПУБЛИЧНОГО ПРАВА

Сиро Амирханян

Аспирант кафедры гражданского права ЕГУ

В данной статье предметом изучения является факт, что Законодательство РА де-факто дает определение понятию «юридическое лицо», устанавливая, что общины и межобщинные союзы являются юридическими лицами публичного права, тем самым воздерживаясь от определения других видов юридических лиц публичного права. По нашему мнению, виды юридических лиц публичного права не ограничиваются этим, и в первую очередь государство должно считаться таким, поскольку субсидиарное применение правовых норм, касающихся юридических лиц, которое допускается только в определенных случаях, служит законным требованием для идентификации обсуждаемого субъекта как юридического лица публичного права.

Ключевые слова: *государство, государственные органы, юридическое лицо, юридическое лицо публичного права, вид юридического лица.*

Բանալի բառեր - *պետություն, պետական մարմիններ, իրավաբանական անձ, հանրային իրավունքի իրավաբանական անձ, իրավաբանական անձի տեսակ:*